

John Updike. (2012) Brasiilia. Tartu: Ilmamaa.

Enne raamatu kätte võtmist valdas mind tahtmatult veendumus, et raamatu sisu on trafaretne ja pingutatud. Mida muud arvata teosest, mille tegevustik algab Ri de Janeiro randadel ja ulatub välja Brasiilia sisemaale, mis räägib süsimusta vargapoisi ja lubivalge tüdruku vahelisest armastusest ning seda kirjutab mees, kes on lõpetanud Oxfordi Ülikooli, kes elab New Yorkis ja eeldatavasti on kirjutatud kogunud ainult käsiraamatuid läbi töötades. Fakt, et teos on inspireeritud vana Tristani ja Isolde legendist, ei tee just asja lihtsamaks. Esimesed read aga murdsid kõik eelarvamused.

„Must on üks pruuni varjundeid. Valge on ka, kui vaatama hakata” on mõte, millega teos algab. Tekitab huvi? Sellele mõttele taandub terve maailm, millesse lugeja nüüd sukeldus. Mis pealtnäha tundub võõras ja kaugel, võib lähemal vaatlusel osutuda hoopis vastupidiseks. Kõik on erinevat tooni, aga igapähele on varjundeid kõikidest teistest.

Nagu öeldud, käsitleb teos kahe vastandi, Tristão ja Isabeli armastust, sellega kaasnevat kannatust ja rõõme. Tristão oli harimatu mustanahaline pätipois, kes teenis päevaraha turistide röövimisega. Isabel oli kõrgemast klassist – ta oli võimuka diplomaadi tütar ja oli elanud terve elu külluses. Kui Tristão Isabeli kodu külastas, pani ta imeks, et seal olevad raamaturiigid olid kõrged kui palmipuud ja kaunistuseks ostetud kristallküünlajala eest oleks Tristão ära elanud terve kuu. See vaene pois ja rikas tüdruk kohtusid Rio rannal ja sedamaid armusid... Sündmustiku alguses tundus see uskumatu ja ülepingutatuna, kuid karaktereid tundma õppides muutus kõik selgemaks.

Rannal märkas Tristão Isabeli nappi ihukatet, naha kahvatust ja suurt musta õlgkübarat, mis löid hõngu elust, mida Tristão jahtis. Ta oli juba mõnda aega tundnud, et on kuritegevusest välja kasvanud ning otsis teed suurilma. Isabel ei olnud tavaline rikas tüdruk. Ta polnud rahul eluga, mis talle määratud oli. Isabelile seatud eesmärgid ei kuulunud tüdrukule endale ja ta ei kavatsenudki neid ellu viia. Kõrgest klassist inimesed ei pakkunud talle huvi ja tema elu veel vähem.

Nende armastus oli väga vastuoluline- Tristão armastas Isabelis kõrgsugusust, väljapeetust, puhtust, kahvatust- seda osa, mida Isabel enda juures ei armastanud. Isabel tahtis elada spontaanset, musta, räpast ja sellist kõikehõlmavat elu, millist Tristão soovis selja taha jätta. Ka nende kooselu ajal tahtis Isabel olla Tristão orjatar, kuigi viimane seda mõtet jälestas. Nad ei armastanudki teineteist, vaid seda illusoorset elu, mida teine võis pakkuda. Üksteises nähti vaid tööriistu, millega ehitada üles oma maailm. Seetõttu jäi ka suhe ainult füüsilisele tasandile- lähedust jagati ainult vahekordades, hingeelusid ei paljastatud, probleeme ei lahatud koos, vaid suruti need sügavale endasse.

Lõpuks said nad täpselt selle, mida tahtnud olid- Isabel sai mustaks ja Tristão valgeks haritud meheks. Naine muutus ka käitumiselt domineerivaks, temperamentseks, Tristão aga tundis uhkust oma valge habeme ja juhtpositsiooni üle tekstiilivabrikus. Nad ei tundnud enam üksteise vastu tõmmet, vaid keskendusid iseenda eludele. Enam ei jagatud armastust, soove ega tuge. Vajadus üksteise järele oli kadunud. Kui Tristão suri, heitis Isabel ta kõrvale pikali ja tahtis surra. Ta oli kuulnud, et nii heitis hinge naine oma mehe kõrval, et näidata armastust. Vaatamata pingutustele Isabel ei surnud. Ta tõusis ja lahkus, valamata ühtegi pisarat. Ka nende kooselu oli samasugune süütu näitemäng saavutamaks oma isekaid eesmärke. Sama kehtis ka Tristão puhul- leidnud uue võimaluse kulla kaevandamisega rikastuda, kadus Isabel täielikult fookusest. Ta sai kullast nii vaimset tuge kui ka füüsilist rahulolu.

Tsitaadi „Must on üks pruuni varjundeid. Valge on ka, kui vaatama hakata” võib üle kanda ka Brasiiliale kui elukeskkonnale. See on mitmepalgeline riik, kus kohtuvad vihmametsad ja suurlinnad, ülemklass ja alamklass, must ja valge, šamaanid ja tehaseomanikud.

Kuna Tristão ja Isabel pidid põgenema viimase võimuka isa eest, vahetasid nad pidevalt elukohti. Brasiilia suurimast linnast São Paulost rändasid noored läände, metsikule sisemaale. Nende teele sattus erinevate kultuuride kummalisi esindajaid- kõrgklassi kantpäid, rentsliprostituute, liigkasuvõtjaid, indiaanlasi ja šamaane. Nad kogesid vangistust, rikkust, nõrkemiseni nälgimist ja töötamist, lõppematut füüsilist rahuldumist, enese alandamist ning müümist, pidevat hirmu ja lootmist.

Teose toon on kõhe, meeleheitlik, pöörane ja räpane. Seks on alandav ja sõltuvust tekitav, Armastus nii valus, täis truudusemurdmisi, isekust ja jultunud tooreid väljaelamisi. Kõik see kokku surutud inimlikkuse, siiruse, aususe ja lähedusevajadusega, võimendades emotsioone, tehes kõik loetu nii loomulikuks ja mõistetavaks, pannes lugeja kõiki stseene tõeliselt läbi elama.

„Brasiilia” on originaalne kirjandusteos, mida on raske kätte võtta ja veel raskem lõpetada.

Ulakass 2015